

Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Ниш;
Универзитет у Нишу, Машински факултет, Ниш

DOI 10.5937/kultura1651136B

УДК 811.163.41'373.4

оригиналан научни рад

КАФАНСКИ ИМЕНОСЛОВ

Сажетак: У раду се излаже значењска и структурна систематизација назива угоститеских објеката на српском језичком подручју. Указује се и на могуће мотиве за настајање ових имена.

Кључне речи: српски језик, имена кафана, култура кафане, кафанологија, Србија

Именослов кафана¹ (лексикон „кафана”, лексичка група „кафана”) део је ономастичке дисциплине хремадонимије. Под „кафаном” („кавана, тур. *kahvehane*, локал где се точи и продаје кава”) овде мислимо на угоститељски објекат (УО), односно на институцију јавне исхране, која подразумева производњу јела и пића и услугу конзумната јела и пића, односно јела, или пића. У нашим условима то је јединствена услуга. Међутим, када се погледа шароликост имена, домишљатост, шеретлук, загонетност, призивање имена и назива из прошлости, из света масовне културе (филм, народна песма, књижевност), лако ће се закључити да су ти наши „објекти” више места где се (по)пије него (по)једе; више су места за разоноду, забаву, провод, мераклук, него места где ће гладан да се заложи и окрепи пре но што настави пут, у живот или – на далеко.

Шири појам овакве установе био би *гостион(и)ца*, јер цела ова делатност рачуна са *гостом* као низбежним учесником коме је све намењено и подређено (и јело и пиће, и музика, и разонода, и одмор), или: „угоститељски објекат”, а припада „угоститељству” као привредној (услужној) грани, али то је на нивоу неке појмовне дескрипције, једнако недовољан као и кафана, која би се ипак могла схватити као само један вид

1 Припремљено у оквиру пројекта *Одрживост идентитета Срба и националних мањина у пограничним општинама источне и југоисточне Србије* (179013), који се изводи на Универзитету у Нишу – Машински факултет, а финансира га Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС.

угоститељског објекта, истина, на различитим подручјима српског тржишта више или мање прихваћен, чак прихваћенији од других појмова и термина, а на терену источне и јужне Србије скоро доминантан. А ти други појмови били би: *кафанче*, *механа*, *крчма*, *гостиона* (и *гостионица*), *чарда*, *биртија*, *пивница* (и *тимница*), *бифе*..., да останемо на нашим традиционалним просторима, јер из света имамо још доста појмова и термина (кафе, бистро, бар, паб, таверна...).

Проучавање овог ономастикона, тог фонда назива/имена треба као и у иним приликама да почива на неком систему (актуелно назив увек функционише у једном окружењу, у једно време, формира се од конкретних актера, подразумева историјски контекст, обликује по законитостима конкретног језика, служи предвидивој циљној групи, рачуна са ефектом на емоционалном плану, представља синтезу потреба корисника услуга, менаџмента, до друштва у целини). Сведен на поједине, изабране случајеве са различитих простора, из различитог времена, по *ad hoc* критеријуму – ма како био загонетан, провокативан и инспиративан, може дати ограничен резултат: показати само богато шаренило и атрактивну домишљатост уз неопходно питање: а шта је тек у ономе што није захваћено регистром и анализом.²

Преглед који следи сачињен је на материјалу са српског језичког подручја, који је, на својим ходољубљима, у тренуцима знатижеље, или мерака дуги низ година (а ипак са закахњењем) бележио кафанолог др Драгољуб Б. Ђорђевић, професор универзитета, социолог из Доњег Комрена (Ниш), у околини крчме Џериме, док је стајао пред кафанама на које се случајно и по позиву намерио био. Записивач жали што је многе записе оставио огољене, само на имену. Име му је у дотичном тренутку било довољно, али сећање се ретко одржало у непомућеном виду, што је отежало другу идентификацију и аналитичара оставило на површини (на прилику, ко да плива у пени тамо где је било пива на точење, односно на кригле). Тиме је, можда и несвесно, створио прилику да се могући проучаваоци задрже на имену кафана, тражећи, и налазећи у њима, најпре мотивацију (зашто је нешто баш тако именовано), потом маркетинг (у прорачуну да ће нешто баш тако именовано бити профитабилније од неке неутралне формулације), да одатле прочитају успомене, позивнице, похвалнице и захвалнице; да протумаче могућу историју

2 Свеобухватну анализу, са језичке стране, урадио је Слободан Марјановић у докторској дисертацији *Називи радних организација на подручју бивше СФРЈ*, Филозофски факултет у Нишу, Ниш 1995, где се, поред других случајева, наводе и имена угоститељских објеката, по типовима конструкције.

нашег јавног живота који измиче озбиљним наукама и заобилази уџбенике за одрживи живот. Можда би неки свеснији и свестранији социолог одавде могао сазнати и која је то „критична маса” којој се кафана преко свога имена обраћа. И то би било занимљиво, можда и занимљивије од онога што смо овде срочили.

Овде је хиљаду имена, а колико их стварно има на подручју докле се точе вино и ракија, уз мезе или без мезета, то нико не зна, можда неће ни знати. Широко је то поље, потребне су године да се све обради.

О добром броју кафана, и њихових имена, читалац има амбијентално-информативно-доживљајне текстове у паралелном издању Драгољуба Б. Ђорђевића, *Кафанолошки астал* и Димитрија Буквића, *Карирани столњак* (књига се чита с обе стране).³

Ипак, већ и овај, и овакав, свакако непотпун списак нуди неке закључке о типу именовања. Наводимо оно што се на први поглед види:

Било по основи, било по наставку, неке речи информишу о турском утицају: *кафана*, *механа*, *крчма*, *хан*, друге долазе са других страна, па и из других (европских) језика: „*бифе* (fr. *buffet*, [...]) 2. мала продаваоница пића и хладних јела”, *биртија*, *бирцуз* „нем. *Wirtshaus*, гостионица, *крчма*”, *чарда* (мађ. „*csarda*, *крчма* на путу”).

Ови апелативи већ данас делују као атрактивни архаизми, и понајбоље се смештају управо овде – у кафански ономастикон. Неки су добрано загубили значење, односно функцију (хан – објекат за смештај и окрепу путника у турско време).

У једном броју термина крије се назив неког пића, напитка: *кафа* (*кафана/кавана*), *пиво* (*биртија* – *бирцуз*, *пивница*, која има и мотивацију у пићу и пијењу а не само у пиву, случај *Рајачке пимнице*, *искључиво снабдевене вином*).

Организационо и архитектонски, неки појмови обухватају објекат у целини, али могу бити и као јединице у склопу већег (другог) објекта: *кафана* може бити и део хотела или мотела – заједно с рестораном или самостално, па и јединица у згради неког другог типа – у оквиру куће за становање, у приземљу солитера итд. *Бифе* скоро да је искључиво тако (просторија у већој целини), *чарда* је објекат на путу, на периферији града, или на обали реке.

³ Тамо се даје и богат списак литературе о различитим питањима кафанологије.

У измењеним условима постојања, и коришћења објеката те врсте, као да се губи пракса да су неке такве „институције” биле везане за село, друге за град, треће за путеве (саобраћајнице), као што је био хан, мада и данас гостионице и ресторане треба очекивати или на прометним местима или у оквиру градских агломерација.

Све ово и много шта друго, условљава потребу да УО (тако ћемо назвати оно што условно и непрецизно називамо кафанама *an blok*) добије посебно име, које треба да означи постојање нечега што посетилац (интересент, конзумент) треба да прочита, чује, види и у имену препозна. При томе ваља рачунати са традицијом, са менаџментом, са тежњом да се задовољи интерес заснован на доживљеном, или пробуди нова склоност заснована на могућности да се стекне „баш ту, под овим именом”.

Али пошто су: *кафана*, *механа*, *крчма*, *гостиона* (и гостионица), *чарда*, *биртија*, *пивница* (и пимница), *бифе...*, општи називи, апелативи, а објекат тражи службено име, има примера да се до тога имена долази употребом апелатива и неког атрибута, који диференцира објекат (дотичну кафану у односу на друге кафане), али и да пружи додатну информацију, па и да инструктира могући смисао имена (да означи, али и да озрачи; да осветли, али и да обасја...!). Тако настају посебна имена, хремадоними, која имају и своју језичку структуру, комуникациону природу, културолошки смисао. Сваки од ових видова постојања и функције хремадонима те групе даје могућност, али и тражи одговарајући истраживачки третман.

Овде нећемо процењивати успешност именовања, и коректност назива, али ћемо, узгред, споменути да и имена кафана треба да буду у духу језика народа на чијој су територији и који их даје и њима се користи. А бити „у духу српског језика” било би, најопштије: да може да се препозна значење и да се уклапају у граматичку норму (да могу да се мењају по падежима). Разуме се, и да подлежу правопису. О свему овоме треба водити рачуна при регистрацији фирми, у што нисмо баш сигурни да се сада чини.

1. *Имена од основних назива.* У корпусу забележених посебних имена УО имамо двочлана имена са апелативом у другом делу:

а) Хан: *Карахан*, *Шарени ан*; *Мезулана* (тур. *menzilhane*);⁴

⁴ Турцизми се тумаче према: Škaljić, A. (1966) *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo.

б) Гостиона: *Мала гостиона, Народна гостионица, Општинска* ~;

в) Кафана: *Батина кафана, Безимена* ~, *Братска* ~, *Владикина, Дежурна* ~, *Долче и* ~, *Дунијска* ~, *Крвава* ~, *Маџина* ~, *Наша* ~, *Небеска* ~, *Плехана* ~, *СК* ~, *Тобијска* ~, *Труманова* ~, *Чамџијска* ~, *Чукарева* ~, *Џамбас* ~, *Џодина* ~, *Џуџина* ~, *Шарена* ~, *Шаторска* ~, *Ђокино кафанче, Моје* ~, *Кафаница, Кафанче, Кафанче* +;

г) Крчма: *Ајдучка крчма, Велика* ~;

д) Механа: *Горела механа, Господарска* ~, *Гужвина* ~, *Екмеклук* ~, *Женска* ~, *Нишлијска* ~, *Чађава* ~;

ђ) Пивница: *Рајачке пивнице*;

е) Чарда: *Гуљаш чарда, Комарац* ~.

Без атрибута, дакле: апелатив = име, постоји само једна *Кафана*, и по једном: *Кафаница* и *Кафанче*, али већ њихов демунивативни облик показује (хипокористичан, пожељан) однос према њима.

УО се може јавити и на месту првог дела синтагме, мада је оваквих примера мање:

- *Бирц код Шанте*;

- *Бифе Промаја*;

- Кафана *Историја*, ~ „код Мира”, ~ *Миџотакис*, ~ *сумњивог морала*, ~ *СФРЈ*; *Кафанче Бањче*, ~ *код Миланче*;

- Крчма *1882*, ~ *стара*;

- Механа *Скаламерија*.

Са значењем „подрум”, односно точионица пића: *Прешернова клет*.

2. Антропонимски вид именованја подразумева употребу антропонима за назив кафане. Људско име, надимак, презиме – може се наћи као једино, односно антропоним преузима улогу хремотонима. Међутим, ни фонд антропонима није јединствен, јер се у сваком скупу (име, надимак, породично име, презиме) појављује више типова зависно од мотивације. Зато ће, као и другде, наша систематизација бити врло условна, још више отежана непознавањем стварне мотивације именованја кафана именима из сфере атропонима:

а) Име: *Аранђел, Јеврем, Јованча* (Миџић), *Југ Богдан, Коштана, Цавер, Софка, Софроније*,

један број имена је из страног ономастикона: *Марко Поло, Цавер, Рене, Сандокан, Синатра, Спартак, Пандора,*

б) Надимак: *Абисинац, Американац, Аца девтка, Баја, Балаца, Бандист, Барон, Бата Пежо, Баштованка, Боки, Брана⁵, Братко, Брзи Џо, Брка, Бурдуш, Витез, Гарибалди, Геџа, Гроф, Гурман, Даги плус, Дачо, Делија, Дилбер, Домаћин, Дон Геџа, Драган Гадурија, Дуде, Дунђерче, Дурак, Живко Певац, Зак, Закасотина, Занатлија, Звоне и Шоне, Зоне Замфирово, Јенифер, Јован Ваћарош, Казанџија, Калдрмџија, Калимеро, Калча, Капетанче (Капетанчетово), Кнез, Ковач, Колар, Корчагин, Косовка, Криви Стојко, Крста Мераклија, Крчмирац, Крчмарица, Кубура, Кум, Курта, Лаки, Лепа Нада, Лепи Боро, Ловац Раџи, Лола, Луњевица, Маџа, Мери Попине, Меџа, Млади Арапин, Моравче, Муса, Миџа – стрес, Нежења, Нишчија, Олио, Партизанка, Пашон, Пера Бабушка, Пера Ждера, Пинокио, Премијаши, Раде Варијанта, Рапаја, Рапоња, Сека, Сури, Твиги, Тито, Ђумурко, Фараон, Фигаро, Франи, Цезар, Црни Груја, Црни Милош, Црнка, Чика Дуџа, Џиџи, Џо јуниор, Швалер, Шериф, Шопићанка, Штика;*

в) Презиме: (Јованча) *Миџић, Трандафиловић, Сучевић.*

Није искључено да се и други неки апелативи појављују као надимци који прелазе у име УО: *Авионче, Бањче, Бејкос, Беков, Борац, Веселак, Војажер, Врањанка, Гусар, Гуслар, Жабар, Жичанка, Зајац, Зврк, Змај, Змајко, Камењар, Наница, Орач, Ортак, Отац, Патролџија, Пилот, Предак, Рабаџија, Раденик, Радикал, Ратар, Стриџ, Текијанка, Текстилац, Теча, Ђеремџија, Четник, Ујче, Цар, Чича, Шнајдер, Шофер.*

Како се види, најбројнији су надимци, али то је и иначе најслободнији скуп именована људи, који има своју мотивацију и богату конотацију.

Један број имена налазимо и у другим типовима именована УО, а највише код дескриптивног имена типа: код+име:

Код Аранђелове сабље, ~ Бивка, ~ Боре Арапа, ~ Буљаши, ~ Буре⁶, ~ Велинке, ~ Воје Шустера, ~ Гузе, ~ Дајџа, ~ деда Ристе, ~ Жмурка, ~ Марганца, ~ Милојка, ~ Министра⁷, ~ Мићка Сокаче, ~ Миџе, ~ Панае, ~ Радета Мајмуна, ~

5 Уколико се не ради о неком другом значењу – устава и сл.

6 Уколико је, како мислимо, Буре надимак.

7 Ако је Министар надимак.

Ранка Усташе, ~ *Курте*; Мали певац код *Цврце*. И овде највише има надимака.

Антропонимом се детерминишу и други објекти (и појмови) који улазе у састав имена:

Броћића авлија, *Буцино* ћоше, *Бурђеви* вајати, *Милошев* конак, *Темкина* кућа, *Тонкино* корзо, *Шекијева* колиба, *Шопићево* купатило.

3. Извесни УО име дугују групи грађевинских објеката којима припадају:

а) С обзиром на изглед објекта из градитељске традиције: *Брвнара*, *Веранда*, *Дашчара*, *Двор*, *Двори*, *Замак*, *Конак*, *Кућана*, *Кућерак*, *Оџаклија*, *Солитер*, *Српска брвнара*, *Талпара*, *Трскара*, *Хамам*, *Чакмара*, *Чардак*, *Чичина колиба*, *Шадрван*;

б) С обзиром на постојање баште, односно простора за госте непосредно испред улазних врата: *Авлија*, *Двориште*, *Капија*, *Капија код Њеме*, *Нишка порта*, *Проклета авлија*;

в) С обзиром на околину: *Амбијент*, *Висећи мост*, *Испод моста*, *Казанџијско сокаче*, *Коловрат*, *Комшилук*, *Коњопој*, *Круг*, *Кућа до куће*, *Лавиринт*, *Ладовина*, *Лепи изглед*, *Липов лад*, *Мала астрономија*, *Мали рибник*, *Међај*, *Месарске ливаде*, *Месечина*, *Оаза*, *Ораница*, *Орлов криш*, *Пољаница*, *Промаја*, *Раскрсница*, *Семафор*, *Сиберија*, *Средорек*, *Сремски кутак*, *Тарапанха*, *Тиха долина*, *Ђошак*, *Ђошка*, *Ујчино ћоше*, *У сокаку*, *Хаос*, *Чаршија*, *Чивлак*⁸, *Шеталиште*, *Шећер мала*;

- неколико кафана у своје име укључује „рај“, ваљда као место пријатно и благодатно, попут раја: *Рај*, *Пензионерски* ~, *Школски* ~; *Еден*;

- уз рај иду мир: *Небески мир*;

- мерак: *Врањски мерак*;

- или дом (кућа): *Баш кућа*, *Друга* ~, *Зидарски* ~;

- двор: *Вински двор*, *Душанови двори*;

- бања: *Ваздушна бања*.

г) С обзиром на унутрашњост: *Бункер*, *Бурдељ*, *Јазбина*, *Кавез*, *Катакомба*, *Конзерва*, *Кутак*, *Пећина*, *Подрумче*, *Рупа*, *Хајдучка пећина*;

8 Чифлик?

д) С обзиром на друге објекте неугоститељске наме-
не: *Мајкин салаш, Мајур, Периферија, Перон 3, Плевна,
Поточара;*

ђ) Преузимањем земљописних термина: *Амбис, Бавка, Бе-
дем, Бунар, Видиковац, Врело, Врх, Гај, Градина, Ђерам,
Заветрина, Клисура, Мајдан, Поток, Пржар, Рукавац.*

4. *Кафанско и друго покућство прерастају у имена неколи-
ко УО:*

*Буренце, Вериге, Ведрик, Камин, Кафански столњак, Кон-
дир, Котлић, Крвава секира, Кристално светло, Лев-
ко, Лончић, Огњиште, Оканик, Софра, Столови, Трпе-
за, Холестерол (масна храна, вер. печења!), Штикла и
буренце.*

5. *Јело и пиће: (алкохол) Алкохолничарница, „Вињак 5“, Ман-
ца, Мрвица, Со и бибер, Чварак, Шљивовица, Крахерница.*

6. *Преузимањем назива и имена реалија у свету за имена
УО:*

а) *Континентата: Африка;*

б) *Држава: Кафана СФРЈ, Манџурија, Мисир, Палестина,
Швајцарија;*

в) *Градова: Вашингтон, Градић Пејтон, Казабланка, Кур-
вин град, Мадера, Палермо, Ремизијана, Херцег Нови, Цари-
град, Текија (Текијанка), Цакарта;⁹*

г) *Градске четврти: Сењак, Уиће, Царева ћуприја, Нишка
Шећер мала;*

д) *Села: Баранда, Кикевац, Шпај.*

Урбаноними (урбалије, појмови насељеног места) у називи-
ма УО: *Авенија, Боров парк, Варош капија, Варошки сокак,
Вашириште, (венац) Жировни венац, Гарави сокак, Големи
мост, Дијагонала, Корзо, Окно, Савамала, Скршена ћупри-
ја, Сокаче, Соколски сокак, Соскина чесма; Сува чесма,
Суви ћерам. Тунел.*

7. *Називи преузети из културе (књижевност, филм, ТВ се-
рије и сл.): Вечити младожења, Видовдан, Врућ ветар, Гори*

⁹ Занимљиву слику пружа нам именован варошице Сврљиг између два светска рата, тј. у време успона. Тада су се хотели звали – *Њујорк, Лондон и Палас*; механе: *Сврљиг, Српски краљ, Железничка касина, Горњи Матејевац, Слога, Еснаф, Код бата Миле, Пролеће*. Видети: Петровић, С. (2006) *Успон Сврљига (између два светска рата 1919–1941)*; Културна историја Сврљига, књ. VI, Етно-културолошка радионица Сврљиг, Сврљиг 206, стр. 121-126.

ватра, Жал за младост, Лађа француска, Мостарске кише, Свирај брате, Слатки грех, Тга за југ.

8. Називи јавних установа и функција у именима УО: *Амбасада, Архив, Астрономска кула, Барутана, Берза, Библиотека, ~ код Мирка, Болница, Градска кухиња, Дегустациони центар, Еснаф, Жандарска касина, Задруга, Задужбина, Комитет, Комуналац, Парламент, Парно купатило, Пилићарска станица, Ракијска пијаца, Табор, Удружење пензионера, Хитна помоћ, Читаоница;*

- јавне функције: *Градоначелник.*

9. Реалије у простору у именима УО:

а) Планине: *Авалица, Каменички вис, Папук, Равна гора, Торник;*

б) Реке, језера, мора, мореузи, острва: *Босфор, Дарданели, Дунавац, Елба, Корзика, Поток;*

в) Крајеви: *Жупа, Калабрија, Херцеговина;*

г) Гранични прелази: *Кади-богаз (Гранични прелаз на Старој планини);*

д) Фитоними, називи биљака: *Борјак, Борова глава, Брест Гај, Граб, Грм, Дрен Кисело дрво, (Јапанска трешња) Клуб љубитеља јапанске трешње, (јоргован) Долина јоргована, Лешњак, Лимун жути, Мирођија, (орас) Орахов лад, Орашче, Плави цвет, Платани, Чокот, (циван – врабац) Циванова;*

ђ) Зооними, називи животиња, птица, риба, инсеката: *Барска мушица, Бубица, Вепров дах, Весело прасе, Гладна врана, Градски мачор, Гргеч, (грм) Таковски грм, Гусан, Долина овна, Јелен, Јеленац, Кошутница, Крива врба, Криво врпче, Кукавица, Лазино теле, Лане моје, Ластавче, Ловачки рог, Лудара, Љута гуја, Малина, Матица, (Мачак) Мачков подрум, Орао, Орлић, Оро, Пастув, Погођена патка, Певац, Петао, Пиленце, Попова шума, Пуж, Рањени певац, Ровац, Рог, Рузмарин, Сврака, Скачак, Славуј, Слепи миш, Тигар, (трешња) Трешњев топ, Фазан, Фламинго (врста птице), Чапа, Шкољка, Штука.*

10. У апелативе са значењем природних појава спада и: *Вихор, Дуга, Пахуљица, Роса (уколико се не ради о надиму неке Роске, Розалије, Роксанде и сл.), Сунце, Талас.*

11. Доба дана, и ноћи, односно кафанске активности везане за њих и мотивисане њима, такође имају места у именима УО:

- *Давна времена, Дан и ноћ;*
- *Ђурђевдански уранак, Зора, Излазак сунца, Јутарњијска (?), Рујна зора, Уранак;*
- *Излетник;*
- *Зона сумрака, Мрак, Ситни сати;*
- *Топчидерка ноћ, Фењер, Циганска ноћ, Чудна ~, Шоферска ~.*

12. *Метал* у називу УО: *Гвоздени пук; Златан плуг, Златан праг, Златан топ, Златна лига, Златни бик (Агапу бик), Златни крст, Златни ован (Агапу барану), Златно брдо, Златно буренце, Златно звонце, Златни плуг.* Разуме се, нигде овде није реч о металу: *Гвоздени пук* је име чувене војне јединице из Првог светског рата, а све остало (изузев, можда, *Златног крста*) су метафоре којима се истиче висока вредност именованог објекта.

13. *Накит*: *Бисер, Дукат, Ђердан.*

14. У *кафанском ономастикону* нашло се и неколико имена компонованих од назива за оружје: *Ана 4 пиштоља, Кумбара, Магнум, Сабље димскије, Топ*, припадника војске: *Регрут*, (стрелац) *Слободни стрелац*, или војне јединице: *Батаљон*, војну опрему: *Сумарен, Фишеклија*, па и војна дејства: *Бомбардовање Београда, Устанак*, а нашло се места и за највише државничке позиције: *Престо*, и њихове носиоце: *Престолонаследник, (цар) Царска охота* (охота – жеља; лов, ловиште), *Руски цар.*

15. *Апстрактни појмови из сфере расположења, душевног стања, друштвеног стања, карактерних особина, поступака и активности у забави, у именима УО*: *Авантура, Беса, Блеф, Брука, Ватрени пољубац, Дангуба, Енигма, Жеља, Замор, Заплет, Карактер, Контакт, Коцка, Лудост, Натенане, Несаница, Носталгија, Опуштено, Оригинал, Отров, Правда, Прича, Проблем, Разбибрига, Риболовачка прича, Романса, Романтика, Севдах, Слободни ум, Тајна, Узбуна, Укус, Церима.*

16. Појмови за ознаку стања корисника услуга УО, атмосфере и објектима УО, програма и општег утиска, такође су искоришћени у попуњавању ономастикона:

- *Гурман, Туђа брига;*
- *Анестезија, Апокалипса, Јефтиноћа, Рефрен, Ротација;*
- *Бродолом, Земљотрес, Растура, Суша, Шок соба;*

- *Гала, Квиско, Кеџ, Нешто лепо, Полет, Помак, Флеш, Центлмен и дама;*

- *Епос, Нојева Барка.*

17. *Појмови сусрета, сусретања, дружења, односа према другоме у именима УО: Безец (у значењу „дај и мени”), Бис (у значењу „понови”), Бре (узвик за обраћање), Гушит („укус”, мерак), Дубл („двоје”), Журка, Рандеву, Ревани, Сусрет.*

18. *Од назива за вршиоце послова, носиоце занимања, средстава за рад, припадности некој врсти делатности, продавница, такође има неколико примера:*

- *Бос (газда, послодавац), Гусар, Кобра, Пинтер, Пират, Текстилац, (чобан) Чобанов одмор, (шофер) Шоферска ноћ, Мокра браћа, (глумац) Путујући глумац, Пријатељи, Сељак;*

- *Вагон, Волан, Галија, Греда, Калауз, Кочије, кош, Плуг, Точак;*

- *(кулинарство) Кулинарски ринг, Печарник;*

Детерминативи у именима УО

Ради се о конструкцијама, односно о вишечланим именима УО, где се уз основну реч синтагме, јавља и детерминативна реч (придев, број, прилог и сл.). Таква имена обично имају паралелне облике (једно: друго).

1. Мој: наш:

- *Моја бивша, Моја Рада, Шешир мој;*

- *Наш крај, Наше место, ~ село.*

2. Младо, ново и старо у именима кафана:

- *младо: Млади Арапин, Младић;*

- *Нова, ~ Влада;*

- *старо: Стара занатлија, ~ лоза, ~ мачка, ~ планина, ~ трешња, чаршија, Стари амбијент, ~ амбар, ~ запис, ~ мајдан, ~ млин, ~ фијакер; Старо дрвце, ~ здање.*

3. Весело: Ø (* тужно, невесело):

- *Весели двори, ~ Роми, ~ рудар, ~ шкембићи;*

4. Добро : Ø (* лоше):

- *Добра глава, ~ срећа, Добре воде, Добро јутро.*

5. Криво : Ø (*право):

- *Крива врба, Криво врпче.*

6. Велико и мало у именима кафана:

- велико: *Велика крчма, ~ наприка, Велики басамаци, ~ бук, ~ Грабовски;*

- мало: *Мала астрономија, ~ гостиона, ~ двојка, ~ искра; Мали врабац, ~ корзо, ~ певац код Цврце, ~ рибник; Мало би те тако, ~ маче, ~ сунце.*

7. Ладно: Ø (* топло):

Ладна вода, Ладно купатило.

8. Ø (* прво): последње:

Последњи боем, ~ грош, ~ динар, Последња шанса, Последње збогом;

9. Боје у именима кафана:

- бела: *Бела лађа, ~ мачка, ~ Рада, Бели багрем, ~ зец, ~ миш, ~ нарцис, ~ цвет, Бело јагње;*

- жута: *Жута оса, ~ ружа;*

- зелена: *Зелена долина; Зелени венац, ~ змај, Зелено дрвце;*

- плава: *Плава фрајла, Плаве очи;*

- сива: *Сиви дом;*

- црвена: *Црвена лампа, Црвени певац;*

- црна: *Црна мачка, ~ Груја, ~ Милош, ~ орао; Црнка; алт. Чађава механа.*

10. Број у називу кафана:

- два: *Два амбара, ~ бела голуба, ~ вола, ~ најдаша, ~ пања, ~ побратима, ~ путића, ~ тежака, ~ тесача, ~ фаза-на; Две мегданџије, ~ чаше код Паше;*

- три: *Три багрема, ~ бика, ~ вашке, ~ лађара, ~ листа дувана, ~ лепе, ~ мускетара, ~ промила, ~ сељака, ~ сестре, ~ сисе, ~ сома, ~ тачке, ~ питања, ~ ћевапа, ~ увијена дирека, ~ шахта, ~ шешира, 3+1; Трећа срећа; Тројка;*

- четири: *Четврти километар; Четири ветра, ~ годишња доба, ~ лава;*

- пет: *Пет шева, 5+5;*

- шест: *Шест каплара, ~ топола, 6 и 400;*

- седам: *Седам плавих, ~ чунова, ~ Шваба; Седми километар;*

- осам: *Осам тамбураша*;
- девет: *Девет Југовића*; ~ *мезета*;
- једанаест: *11*;
- хиљада: *Хиљаду ружа*.

За посебну је анализу скуп појмова детерминисан бројем.

Дескриптивне конструкције у именима УО

1. Предлошко-падешке синтагме, са предлозима:

- испод: *Испод моста*;
- код: *Код Аранђелове сабље*, ~ *баке на ручак*, ~ *Бивка*, ~ *Боре Арапа*, ~ *Буљаша*, ~ *буре*, ~ *Велинке*, ~ *Воје шустера*, ~ *вола*, ~ *гаврана*, ~ *Гузе*, ~ *добра*, ~ *Дајца*, ~ *деда Ристе*, ~ *дивљег човека*, ~ *жабу*, ~ *жирафу ваневропску зверку*, ~ *Жмурка*, ~ *Записа*, ~ *лажног сведока*, ~ *Марганца*, ~ *мене*, ~ *Милојка*, ~ *министра*, ~ *Мићка сокаче*, ~ *Мице*, ~ *морнара*, ~ *навике*, ~ *палидрвца*, ~ *Папе*, ~ *пастира*, ~ *последњег залозаја*, ~ *поцепаних гаћа*, ~ *проје*, ~ *Радема Мајмуна*, ~ *Ранка Усташе*, ~ *рђавог времена*, ~ *Светог Димитрија*, ~ *стрикана*, ~ *ташите*, ~ *твоје кева*, ~ *три сома*, ~ *три унука*, ~ *три храста лужњака*, ~ *Курте*, ~ *Цара и Краља*, ~ *црне тачке*, ~ *чавке*;
- под: *Под гроздом*, ~ *липом*, ~ *торњем*;
- поред: *Поред пута*;
- преко: *Преко везе*.

2. Посебну занимљивост чине дескриптивни називи, фразеолошке природе: *Ајд да пробамо*, *Ако имаш доћи, ако немаш проћи*; *Библиотека код Мирка*; *Биће скоро пропаст света*; *Боље овде него преко пута*; *Викај туру*, *Вино и тако то*, *Више од игре*, *Да зна зора*, *Да ти, кажем*, *Добро јело, добро дело*; *До мога*, *Има дана*, *Имати па немаи*; *Једина у крају*, *Једно место*, *Још једну*, *Још ову ноћ*, *Кад јагањци утихну*; *Кажу Виолета*, *кућо стара*; *Као код куће*, *Кафана сумњивог морала*; *Клуб љубитеља јапанске трешње*; *Код баке на ручак*, *Код жирафу ваневропску зверку*; *Код последњег залозаја*; *Који глође кости*; *Ко то тамо пева*, *Крај света*, *Крцај бре*, *Лажеш душо*, *Љуби те чика Раде*; *Мало би те тако*, *Миш бели срећу дели*; *На једно место*, *На крај света*, *Нема даље*, *Обрни окрени*, *Она, а не нека друга*; *Она моја*, *Патка се вратила*, *Прикочи мајсторе*, *Прича која траје*; *Пецето које лаје*; *Пукни зоро*; *Сад и никад више*; *Сићи до реке*, *Сипај, не питај*, *Стоп ћале магистрале*; *Тако је суђено*; *Ући бато*, *Шта је ту је*.

3. Један број речи за ознаку предмета различитог порекла и значења остаје јасан на нивоу апелатива, а преузимање за име УО свакако носи своју историју: *Гнездо, Жирадо* (врста шешира), *Кликер, Олук, Потковица, Сено, Сидро, Славина, Сребрњак, Стакленац, Шајкача, Цеп*, док је то мање јасно код имена УО типа: *Атомски цвет, Бирибић, Ведрик, Вилењак, Гаучоси* (становници неких делова Јужне Америке), *Гнездо ипијун, Грал, Графит, Грација, Грокси, Дај-дам, Да Саро, Домино, Ђезба, Егета, ЕКГ, Елиса, Жмара, „И“, Кабак, Казбек, Каљавац, Карахан, Кљештаница, Кљунац, Лаф, ЛМ, Мадачова Маредо, Мецовалија, МЗ, Момбаса, Мрњак, Обница, Октагон, Препрека, Престоница, Ранапоз, Рем, Саванова, Сене водила, Слануша, Слаћко, Спин, Срч, Стенка, Страторија, Тип-топ, Транзит, Trach, Треф, Тулба, Уједињење, Франш, Харчаш, Ходач на води, Цапко, Цап-цап, Цесла, Ципи-рипи, Црвца, Чимнија, Чудић, Шљам, Шишка, Руски ојак, Циганско срце.*

Разуме се, ни један од наведених појмова који су употребљени у конструкцији и функцији имена УО, најчешће кафана, није без значења, најпре ономе ко је именовао, а онда, вероватно и посетиоцима. И сви они имају бар једну од димензија угоститељске делатности (позвати, привући, угостити, забавити, испратити...).

4. Асоцијативност је битна димензија посебних имена објеката који рачунају са посетом свакодневних „потрошача”, намерника, случајних пролазника, али и оних који имају друге животне и обичајне обавезе везане за простор где се објекат налази. Скрећемо пажњу само на нека имена која се могу и овако читати (немамо потврду да је баш тако у конкретним случајевима): *Бикопој* (место где се добро пије, тако да се и бик може напојити), *Гол* (објекат близу спортског игралишта), *Дим, Димчић, Димчина* (објекат који се бави роштиљањем и печењарењем); *Домовина* (објекат неког повратника, гастарбајтера); *Жар* (сугерише постојање роштиља као најпознатије понуде објекта), *Немановци* (они који немају новца); *Падеж* (негде на југу!), *Парастос* (објекат близу гробља, погодан за одржавање помена умрлима); *Топлички опанак* (аналогно неким другим сазнањима где се продавала „сељачка вешалица”, величине опанка; али можда и објекат намењен сељацима из Топлице); *Траг* (место где се и најизгубљенији могу пронаћи), *Удовице* (брачни статус власница); *Харемлук* (место где се може стећи више од једне жене); *Хороскоп* (место где се остварују лепа предвиђања, пророковања); *Храм* (близина храма); *Чалабрчак* (према народној изреци „чалабрчак, док приспије ручак”). Па и изван оваквог, скоро насумичног одгонетања,

остаје нам нешто што наоко и није тешко одгонетнути, само кад бисмо за то имали доказа: Журнал, Запис, Знак питања, Петковача, Писмо, да неколико имена оставимо за слободно тумачење: *Мајчина, Развод брака, Сточна храна, У мајчину* (ваљда, овде – кад се више нема куд).

На другим местима већ смо разматрали зашто ћемо, насупрот мишљењу да не треба сачињавати никакве спискове – чији је најенергичнији заговорник био Умберто Еко (Umberto Eco) (2011) – наставити с њиховим прављењем, поготово с разноврсним пописима имена кафана.

Наша листа *хиљаду величанствених назива кафана* „не може бити чин рационалног естетског вредновања”. Јер, свака листа – механа, албума, песама, оркестара... – служим се формулацијом музичког критичара Жикице Симића, потпуно је субјективна: „Она је лажни пут на чијем се крају налази огледало. Одроз ће показати право стање ствари.”

Именовање кафана је израз рада народног духа – подавање крчмарском амбијенту, као израз индивидуалности, сведочи о томе.

Није да нису у суштинској вези име кафане, уживање и право стање ствари?!¹⁰ Социолог има ту шта да научи и открије о друштву које изучава.

Списак кафана:

Абисинац, Авалица, Авантура, Авенија, Авионче, Авлија, Ај да пробамо, Ајдучка крчма, Ако имаш дођи, ако немаш прођи, Алкохолничарница, Амбасада, Амбијент, Амбис, Американац, Ана 4 пиштоља, Анестезија, Апокалипса, Аранђел, Архив, Ас, Астрономска кула, Атомски цвет, Африка, Аца деветка, Бабуна, Бавка, Баја, Балаца, Балканик, Бандист, Бањче, Баранда, Барон, Барска мушица, Барутана, Батаљон, Бата Пежо, Батина кафана, Баш кућа, Баштованка, Бедем, Безец, Безимена кафана, Бејкос, Беков, Бела лађа, Бела мачка, Бела рада, Бели багрем, Бели зец, Бели миш, Бели нарцис, Бели цвет, Бело јагње, Берза, Бермудски троугао, Беса, Библиотека, Библиотека код Мирка, Бикопој, Бирибић, Бирџ код Шанте, Бис, Бисер, Бифе промаја, Биће скоро пропаст света, Благостање, Блеф, Божанствени, Боље овде него преко пута, Боки, Болница, Бомбардовање Београда, Борац, Борова глава, Боров парк, Бос, Босфор, Борјак,

¹⁰ „Имена су жива бића. Улазе у моду и излазе из ње. Расту, цветају, копне, нестају као реке без повратка. Појављују се изненада из мрака.“ (Блашковић, Ј. (2013) Приче партизанке, *Политика – Култура, уметност, наука* бр. 21, стр. 3)

Брана, Братко, Братска кафана, Брвнара, Бре, Брест, Брзи
Џо, Брка, Бродолом, Броћића авлија, Брука, Бубица, Бунар,
Бункер, Бурдељ, Бурдуш, Буренце, Буцино ћоше, Вагон, Ва-
здушна бања, Варош капија, Варошки сокак, Ватрени пољу-
бац, Вашариште, Вашингтон, Ведрик, Велика крчма, Вели-
ка паприка, Велики басамаци, Велики бук, Велики Грабовски,
Вепров дах, Веранда, Вериге, Весели двори, Весели Роми,
Весели рудар, Весели шкембићи, Весело прасе, Веселак, Ве-
чити младожења, Видиковац, Видовдан, Вињак 5, Викај ту-
ру, Вилењак, Вино и тако то, Вински двор, Висећи мост,
Витез, Вихор, Више од игре, Владикина кафана, Војажер,
Волан, Врањанка, Врањски мерак, Врело, Врућ ветар, Врх,
Гај, Гала, Галија, Гарави сокак, Гарибалди, Гаучоси, Гвозде-
ни пук, Геџа, Гладна врана, Гнездо, Гнездо шпијун, Гол, Гол-
ми мост, Горела механа, Гори ватра, Господарска механа,
Граб, Градина, Градић Пејтон, Градски мачор, Градоначел-
ник, Градска кухиња, Грал, Графит, Грација, Гргеч, Греда,
Грм, Грокси, Гроф, Гужвина кафана, Гуљаши чарда, Гурман,
Гусан, Гусар, Гуслар, Гушит, Даги плус, Да зна зора, Да ти
кажем, Давна времена, Дај-дам, Да Саро, Дангуба, Дан и
ноћ, Дарданели, Дачо, Дашчара, Два амбара, Два бела голу-
ба, Два вола, Два пајдаша, Два пања, Два побратима, Два
путића, Два тежака, Два тесача, Два фазана, Две мегдан-
џије, Две чаше код Паше, Двор, Двори, Двориште, Дебеле
мачке, Девет Југовића, Девет мезета, Дегустациони цен-
тар, Дежурна кафана, Делија, Дембелија, Дијагонала, Дил-
бер, Дим, Димчина, Димчић, До мога, Добра глава, Добра
срећа, Добре воде, Добро јело, добро дело, Добро јутро, До-
лина ована, Долина јоргована, Долче и кафана, Домаћин, До-
мино, Домовина, Дон Геџа, Драган Гадурија, Дрен, Друга
кућа, Дубл, Дуга, Дуде, Дукат, Дунавац, Дунђерче, Дунијска
кафана, Дурак, Душанови двори, Ђезба, Ђерам, Ђердан,
Ђокино кафанче, Ђурђевдански уранак, Ђурђеви вајати,
Егета, Еден, ЕКГ, Екмеклук механа, Елба, Елипса, Енигма,
Епос, Еснаф, Жабар, Жал за младост, Жандарска касина,
Жар, Жеља, Женска кафана, Живко певац, Жирадо, Жиров-
ни венац, Жичанка, Жмара, Жупа, Журка, Журнал, Жута
оса, Жута ружа (*Sarga rozsa*), Заветрина, Задруга, Заду-
жбина, Зајац, Зак, Закасотина, Замак, Замор, Занатлија,
Запис, Заплет, Звоне и Шоне, Зврк, Зелена долина, Зелени
венац, Зелени змај, Зелено дрвце, Земљотрес, Зидарски дом,
Златан плуг, Златан праг, Златан топ, Златибор, Златна
лига, Златни бик (*Арапу бика*), Златни крст, Златни ован
(*Арапу барану*), Златно брдо, Златно буренце, Златно звон-
це, Златни плуг, Змај, Змајко, Знак питања, Зоне Замфир-
ско, Зона сумрака, Зора, И, Излазак сунца, Излетник, Има
дана, Имати па немати, Испод моста, Јазбина, Јеврем, II,

Једина у крају, Једно место, Јелен, Јеленац, Јенифер, Јеремичак, Јефтиноћа, Јова Ваћарош, Јованча Мицић, Још једна, Још ову ноћ, Југарцијска, Југ Богдан, Кабак, Кавез, Кади – Богаз, Кад жагањци утихну, Кажји Виолета, кућо стара, Казабланка, Казанџија, Казанџијско сокаче, Казбек, Калабрија, Калауз, Калдрмија, Калимеро, Калча, Каљавац, Каменички вис, Камењар, Камин, Као код куће, Капетанчетово, Капија, Капија код Њеме, Карактер, Карахан, Катакомба, Кафана II, Кафана Историја, Кафана Код Мира, Кафана Миџотакис, Кафана сумњивог морала, Кафана СФРЈ, Кафаница, Кафански столњак, Кафанче, Кафанче Бањче, Кафанче код Миланче, Кафанче +, Квиско, Кеџ, Кикевац, Кисело дрво, Кликер, Клисуре, Клуб љубитеља јапанске трешње, Кљештавица, Кљунац, Кнез, Кобра, Ковач, Код Аранђелове сабље, Код баке на ручак, Код Бивка, Код Боре Арана, Код Буљаша, Код буре, Код Велинке, Код Воје шустера, Код вола, Код гаврана, Код Гузе, Код дабра, Код Дајца, Код деда Ристе, Код дивљег човека, Код жабу, Код жирафу ваневропску зверку, Код Жмурка, Код Записа, Код лажног сведока, Код Марганца, Код мене, Код Милојка, Код министра, Код Мићка сокаче, Код Мице, Код морнара, Код навике, Код палидрвца, Код Папе, Код пастира, Код последњег залогаша, Код поцепаних гаћа, Код проје, Код Радета Мајмуна, Код Ранка Усташе, Код рђавог времена, Код Светог Димитрија, Код стрикана, Код таште, Код твоје кеџе, Код три сома, Код три унука, Код три храста лужњачка, Код Курте, Код Цара и Краља, Код црне тачке, Код чавке, Који глође кости (Csontrago), Колар, Коловрат, Комарац чарда (Szinjog csarda), Комитет, Комуналац, Комишлук, Конак, Кондир, Конзерва, Контакт, Коњопој, Корзика, Корзо, Корчагин, Косовка, Котлић, Ко то тамо пева, Коџка, Кочије, Коштане, Кош, Кошута, Кошутница, Крај света, Крахерница, Крвава кафана, Крвава секира, Крива врба, Криви Стојко, Криво врче, Кристално светло, Кркај бре, Крста мераклија, Круг, Крчимирац, Крчмарица, Крчма 1882, Крчма стара, Кубура, Кукавица, Кулинарски ринг, Кум, Кумбара, Курвин град, Курта, Кутак, Кућана, Кућа до куће, Кућерак, Кухињица, Лавиринт, Ладна вода, Ладно купатило, Ладовина, Лађа француска, Лажеш душо, Лазино теле, Лаки, Лане моје, Ластавче, Лаф, Левко, Лена нада,

11 Двоструки изузетак: као назив за кафану, јер се може разумети и као плеоназам (кафана „Кафана“), и као једино именовање пореклом ван Србије, с обзиром да га носи објекат с Менхетна, у Њујорку. Кафану „Кафана“ прославили су наши тенисери – Новак Ђоковић, Виктор Троицки, Јанко Типсаревић и Душан Вемић – пред отварање „Ју ес опена“ 2011. године. Кум је ипак намеравао да истакне чињеницу која говори о томе да такво име носе само угоститељски објекти с Балкана, најчешће у Србији.

Лепи Боро, Лепи изглед, Лешињак, Лимун жут, Липов лад, ЛМ, Ловачки рог, Ловац Раца, Лола, Лончић, Лудара, Луда кућа, Лудост, Луњевица, Љуби те чика Раде, Љута гуја, Магнум, Мадачова, Мадера, Мајдан, Мајкин салаш, Мајур, Мајчина, Мала астрономија, Мала гостиона, Мала двојка, Мала искра, Малина, Мали врабац, Мали корзо, Мали певац код Цврце, Мали рибник, Мало би те тако, Мало маче, Мало сунце, Манџа, Манџурија, Маредо, Маргер, Марко Поло, Матица, Маџа, Маџина кафана, Мачков подрум, Медаља, Међај, Мезулана, Мери Попинс, Месарске ливаде, Месечина, Механа скаламерија, Меџа, Меџовалија, МЗ, Милошев конак, Мирођија, Мисир, Миши бели срећу дели, Млади Арапин, Младић, Моја бивша, Моја рада, Моје кафанче, Мокра браћа, Момбаса, Моравче, Мостарске кише, Мрак, Мрвица, Мрњак, Муса, Миџа – стрес, На једно место, На крај света, Наница, Народна гостионица, Натенане, Наша кафана, Наше место, Наш крај, Наше село, Небеска кафана, Небески мир, Нежења, Немановци, Нема даље, Несаница, Ништо лепо, Нишка порта, Нишка шећер мала, Нишлија, Нишлијска механа, Нова, Нова влада, Нојева барка, Носталгија, Њупко, Оаза, Обница, Обрни окрени, Огњиште, Оканик, Окно, Октагон, Олио, Олук, Она, а не нека друга, Она моја, Опуштено, Општинска гостионица, Ораница, Орао, Орахов лад, Орач, Орашче, Оригинал, Орлић, Орлов крш, Оро, Ортак, Осам тамбураша, Отац, Отров, Оџаклија, Падеж, Палермо, Палестина, Пандора, Парастос, Парламент, Парно купатило, Партизанка, Пастув, Патка се вратила, Патролџија, Папук, Пахуљица, Пашон, Певац, Пензионерски рај, Пера Бабушка, Пера Ждера, Периферија, Перон 3, Петао (Какас), Петковача, 5 + 5, Пет шева, Пећина, Печарник, Пиленце, Пилићарска станица, Пилот, Пинокио, Пинтер, Пират, Писмо, Платани, Плави цвет, Плуг, Под гроздом, Под липом, Подрумче, Под торњем, Плава фрајла, Плаве очи, Плевна, Плехана кафана, Погођена патка, Полет, Пољаница, Помак, Попова шума, Поред пута, Последња шанса, Последњи боем, Последњи грош, Последњи динар, Последње збогом, Потковица, Поток, Поточара, Правда, Прва помоћ, Предах, Преко везе, Премијаши, Препрека (Акадáлу), Престо, Престолонаследник, Престоница, Прешернова клет, Прича која траје, Пржар, Пријатељи, Прикочи мајсторе, Прича, Проблем, Проклета авлија, Промаја, Пуж, Пукни зоро, Путуюћи глумац, П'цето које лаје, Рабаџија, Равна гора, Раде Варијанта, Раденик, Радикал, Радочело, Разбигра, Развод брака, Рај, Рајачке тимнице, Ракијска тијаца, Ранапоз, Рандеву, Рањени певац, Рапаја, Рапоња, Раскрсница, Растура, Ратар, Ревани, Регрут, Рем, Ремизијана, Рене, Рефрен, Риболовачка прича, Ровац,

Рог, Романса, Романтика, Ротација, Роса, Рузмарин, Рујна зора, Рукавац, Руна, Руски ојак, Руски цар, Сабље димискије, Савамала, Саванова, Сандокан, Свирај брате, Сврака, Сад и никад више, Севдах, Седам плавих, Седам чунова, Седам Шваба, Седми километар, Сека, Сељак, Семафор, Сене водила, Сено, Сењак, Сибирија, Сиви дом, Сидро, Сиђи до реке, Синатра, Сипај, не питај, Ситни сати, СК кафана, Скачак, Скришена ћуприја, Славина, Славуј, Слануша, Слатки грех, Слаћко, Слепи миш, Слободни стрелац, Слободни ум, Со и бибер, Сокаче, Соколски сокак, Солитер, Соскина чесма, Софка, Софра, Софроније, Спартак, Спин, Сребрњак, Средорек, Сремски кутак, Срећни људи, Српска брвнара, Срч, Стакленац, Стамбол капија, Стара занатлија, Стари амбар, Стари запис, Стари мајдан, Стара лоза, Стара мачка, Стара планина, Стара трешња, Стара чаршија, Старе гајде, Стари амбијент, Стари млин, Стари фијакер, Старо дрвце, Старо здање, Стенка, Столови, Стоп ћале магистрале, Сточна храна, Страторија, Стриц, Сува чесма, Суви ћерам, Сумарен, Сунце, Сури, Сусрет, Сучевић, Суша, Тако је суђено, Талас, Талпара, Табор, Тајна, Тарапана, Твиги, Т'га за Југ, Таковски грм, Текијанка, Текстилац, Темкина кућа, Теча, Тигар, Тип-топ, Тито, Тиха долина, Тобијска кафана, Тонкино корзо, Топ, Топлички опанак, Топчидерска ноћ, Торник, Точак, Траг, Трандафиловић, Транзит, Trach, Трећа срећа, Треф, Трешњев топ, Три багрема, Три бика, Три вашке, Три лађара, Три листа дувана, Три лепе, Три мускетара, 3+, Три промила, Три сељака, Три сестре, Три сисе, Три сома, Три тачке, Три тигања, Три ћевапа, Три увијена дирека, Три шахта, Три шешира, Тројка, Трпеза, Трскара, Труманова кафана, Тулба, Туђа брига, Тунел, Ћеремиција, Ћошак, Ћошка, Ћумурко, Удовице, Удружење пензионера, Уђи бато, Узбуна, Уједињење, Ујче, Ујчино ћоше, Укус, У мајчину, Уранак, У сокаку, Устанак, Уиће, Фазан, Фараон, Фењер, Фигаро, Фишеклија, Фламинго, Флеш, Фолиранти, Франи, Хајдучка пећина, Хамам, Харчаш, Хаос, Харемлук, Херцег Нови, Херцеговина, Хиљаду ружа, Хитна помоћ, Ходач на води, Холестерол, Хороскоп, Храм, Цапко, Цап-цап, Цар, Царева ћуприја, Цариград, Царска охота, Цезар, Цесла, Циганска ноћ, Циганско срце, Ципи-рипи, Црвена лампа, Црвени певац, Црвца, Црна мачка, Црни Груја, Црни Милош, Црни орао, Црнка, Чађава механа, Чакмара, Чалабрчак, Чамцијска кафана, Чапа, Чардак, Чаришија, Чачанин, Чварак, Чесма, Четврти километар, Четири ветра, Четири годишња доба, Четири лава, Четник, Чивлак, Чика Дуца, Чимнија, Чисте руке, Читаоница, Чича, Чичина колиба, Чобанов одмор, Чокот, Чудић, Чудна ноћ, Чукарева кафана, Цавер, Цакарта, Цамбас

кафана, Центлмен и дама, Цеп, Церима, Цивианова, Цици, Цодина кафана, Цо јуниор, Цуџина кафана, Шадрван, Шај-кача, Шангај, Шарена кафана, Шарени ан, Шаторска кафана, Швајцарија, Швалер, Шекијева колиба, Шериф, 6 и 400, Шест каплара, Шест топола, Шеталиште, Шећер мала, Шешир мој, Школски рај, Шкољка, Шљам, Шљивовица, Шнајдер, Шок соба, Шопићанка, Шоповићево купатило, Шоте, Шофер, Шоферска ноћ, Шишка, Шпај, Шника, Шта је ту је, Штикла и буренце, Штука.

Продубљенија кафанолошка анализа културолошке мотивације кафанског именослава, коју смо принуђени да одложимо за другу прилику, морала би да осветли његове следеће стране.

Најпре, да установи и класификује разлоге за избор одговарајућег имена кафане, који углавном леже у потреби да назив пружи прву информацију: а) о формату кафане, б) њеним могућностима, в) њеним специфичностима, г) врсти и карактеру услуга, д) погодностима, њ) традицији...

А можда се надевано име ту нашло с обзиром: а) на локацију, б) на вредност објекта, или в) на циљну масу (могућу клијентелу).

Није занемарљив и поступак када се одлучује за именовање из културне баштине, из: а) филма, б) књижевности, в) сликарства, г) народне и друге музике, д) предања, њ) историје...

Све чешћи ће бити случај, разуме се помодарски, да се презимају имена од кафана, таверни, траторија, бистроа, пабова, кафеа или других установа сличнога типа из „белог света”.

Требало би посебно проучити и учешће менаџмента у избору назива кафана, премда намах искуствено закључујемо да се о томе може говорити тек у новије време, оно које траје од 2000. године и које социолози одређују као период *одблокиране постсоцијалистичке трансформације* (ПСТ) у Србији. Класична српска кафана не зна за менаџера. Старинском кафеџији није ни био потребан, а и шта ће му када су се у његовој персони сјединили и газда и главни работник, и менаџер и маркетиншки стручњак, и гласноговорник и рекламер... Па још да му други надева имена! Али у неолибералним околностима, при враћању на капиталистички начин привређивања, када на нетранспарентан начин нестаје балканска крчма широм Србије, поготово у већим градовима, отварају се нови локали колоквијално названи „фенси

кафанае”.¹² Оне не могу да функционишу без менаџмента и засигурно менаџери утичу на њихово именовање.

Рецимо на крају да постоје и законска ограничења у избору имена кафанае, када овлашћено лице у одговарајућем државном органу за регистрацију нових ресторана, покретних угоститељских објеката и радњи за припремање и послуживање пића¹³ води рачуна да назив не угрожава културни ниво и јавни морал, да буде језички прикладан и да што верније изражава врсту делатности. У пракси се понекад одступа од прописа. Упркос чињеници да се по бројности међу новооснованим предузећима и радњама издвајају угоститељски објекти, то се не може правдати.

ЛИТЕРАТУРА:

Блашковић, Л. (2013) Приче партизанке, *Политика – Култура, уметност, наука* бр. 21.

Ђорђевић, Д. Б. (2010) Кафаналогича – 99 величанствених назива, *Теме* бр. 3, Ниш: Универзитет у Нишу, стр. 1011-1015.

Ђорђевић, Д. Б. (2011) *Казуј крчмо Џеримо: периферијска кафана и околосте*, Београд, Ниш: Службени гласник, Машински факултет.

Ђорђевић, Д. Б. Кафана: 582 величанствена назива, у *Кафанологија*, приредио Ђорђевић, Д. Б. (2012), Београд, Ниш: Службени гласник, Машински факултет, стр. 309-316.

Ђорђевић, Д. Б. (2014) *Кафанолошки астал*, Нови Сад, Ниш: Прометеј, Машински факултет.

Ђорђевић, Д. Б. (2016а) *Целна социологија за почетнике*, Нови Сад, Ниш: Прометеј, Машински факултет.

Ђорђевић, Д. Б. (2016б) *Култура кафанае у огледалу штампее*, Београд, Ниш: Службени гласник, Машински факултет.

12 „Реч је о објектима који по форми (ентеријеру, амбијенту) опонашају класичан кафански изглед (карирани столњаци, плехане пиксле, етноорнаменти по зидовима), али начин на који је организован посао у њима преузет је од ноћних клубова. У том смислу, може се говорити о комодификацији кафанолошког наслеђа односно његовом претварању у робу. Јер, овакве 'фенси кафанае' раде махом искључиво ноћу, од вечерњих до раних јутарњих сати, у њима је резервација обавезна, 'жива' музика своди се најчешће на једног човека (*one man band*) или дуете синтисајзеристе и певача / певачице, на улазу постоји обезбеђење, гардероба је обавезна и плаћа се, а понуда се заснива искључиво или претежно на пићу чија је цена знатно виша него у традиционалној кафани.” – Захваљујемо Димитрију Буквићу на пасажу из још необјављеног текста.

13 „Према подацима АПР које је објавио Тајуг, од почетка ове године највише је нових ресторана и покретних угоститељских објеката – 745. Следи 608 нових радњи за припремање и послуживање пића, а на трећем месту су фирме за рачунарско програмирање – 474.

Еко, У. (2011) *Бескрајни спискови*, Београд: Плато.

Lazić, М. (2011) *Џекајући капитализам*, Београд: Službeni glasnik.

Микавица, А. (17. јун 2016) Сваке године 6.000 више предузећа него претходне, *Политика*.

Nedeljko R. Bogdanović and Dragoljub B. Đorđević
University of Niš, Faculty of Philosophy, Niš;
University of Niš, Faculty of Mechanical Engineering, Niš

TAVERN NAMES

Abstract

The paper offers a semantic and structural systematization of the names of hospitality facilities in the Serbian speaking regions. Possible motives behind the listed names are also examined.

Key words: *Serbian language, names of taverns, tavern culture, tavernology, Serbia*

Миле В. Пајић, *Милошева чесма на Теразијама*, Београд